INCVNABVLA
Qu 3632

Inc 3632

Manuale parrochialium sa/cerdotum multum perutile.

Capitula in isto libro contenta sunt ista.

De sancta synodo.	Capitulū. j.
De sacramento baptismatis.	Capl'm. ij.
De sacramento confirmationis.	Capl'm. iij.
De sacramento altaris.	Capl'm. iiij.
De sacramento confessionis.	Capl'm. v.
De sacramento ordinis.	Capl'm. vi.
De sacramento matrimonij.	Capl'm. vij.
De sacramento extreme vnctionis.	Capl'm. viij.
De negotijs et offitijs clericorum.	Capl'm. ix.
De immunitate ecclesiarū et rerū ad eas ptinētiū.	Capl'm. x.
De obseruatione ieiuniorum.	Capl'm. xi.
De festiuitatibus.	Capl'm. xij.
De Bisexto.	Capl'm. xiij.
De die pasce.	Capl'm. xiiij
De ieiunijs quatuor temporum.	Capl'm. xv.
De sententia excommunicationis.	Capl'm. xvi.

Inc 3632

Woniam er quorundaz simplitiũ ignorantia sacerdotũ aliqñ quedam sunt que vergere possunt in suarũ et aliarũ periculũ animaruz. Hoc eis sub breuitate notauimus. Non vt ipi occasio ne istoz in aliquo obligenť de nouo. sed vt his que agere debẽt sim pliciter informentur.

¶ Capitulum primũ de sancta synodo.

Acerdotes igiť ad sanctam synodũ pfecturi debẽt aduer tere. vtrũ aliqui in ipsoruz parrochijs sint infirmi. et eos (anteq̃z iter arripiãt) visitare. ꝛ facere circa eos qõ fatien dũ est pro eoꝝ animarũ salute. Uemẽtes aũt ad synodũ honeste et religiose debent se in omnib⁹ habere. et hospitia honesta petere. vt de laudabili eoꝝ ꝙuersatione edificare valent hoc viden tes et deũ in ipsis glorificare. Si quis aũt illoꝝ (qui debẽt synodo interesse aliqua vrgẽte necessitate ꝓpeditus) venire non potuerit. nihilominus sollicit⁹ sit ꝛ intẽtus. q̃ per aliquẽ discretũ de his qui interfuerũt synodo acta synodi sibi referanť. Ingressi aũt synodum tam sermonẽ q̃z alia que ibi dicunť auscultare debẽt tranquille: pa cifice: et quiete. et mãdata ibidem facta diligẽti sollicitudine memo riter retinere. et tpe debito executioni mandare. et quousq̃z episco⁹ pus exeat (nisi vrgẽs cogat necessitas) de synodo non exire.

¶ Capitulũ secundũ de sacramẽto baptismatis.

Aptismus et oĩa alia sacrãta cũ honore maximo et reuerẽ tia sunt celebrãda. et cũ magna cautela. maxime in prola tione verboꝝ. in quib⁹ tota vis sacrãti consistit. vt cũ ali quis baptisat: dicat. Ego baptizo te in noĩe patris et filij et spũssancti. Debent etiã laici a sacerdotib⁹ instrui q̃ in necessitat̃ articulo possunt et debẽt baptisare. q̃z caute integre ꝛ distincte pre dicta verba. scz. Ego baptizo te ꝛc. debeant exp̃mere in vulgari suo Coniuges aũt qui infantem ꝓpriũ in tali periculo bona fide bapti sauerint. poterũt nihilominus postea intrepide mrimonio suo vti. Item post̃q̃z infantis caput natũ fuerit. si de morte timẽs. obstetrix vel alia pson baptiset eũ. fundẽdo sup caput eius aquã dicẽs. Ego baptizo te in noĩe patris ꝛc. hunc credim⁹ esse baptizatũ. Si ãt manus vel aliq̃ membrũ prius nasceretur et baptizaretur. non credimus in hoc casu baptismũ esse perfectũ. Interrogandus autẽ est laic⁹ a sacerdote. qui in necessitate puulũ baptizauit. si baptizando oĩa ẏba ista. scz. Ego baptizo te in noĩe patris et filij et spũssancti. plene ex;

p̃esserit in latino vel vulgari. Si aũt puulus sit a laico debito mõ baptisatus. tũc supra sacrũ fontẽ est a sacerdote crismate in vertice inũgendus sine immersione et ꝓlatione predictorũ verborũ scilicz ego baptiso te ꝛc̃. sunt tñ oia alia que ibi solent fieri diligẽter explẽ da. Si vero dubiũ fuerit. vtrũ paruulus sit baptisatus. tũc p̃spiter immergendo puerũ debet dicere in hunc modũ. Si baptisatus es non rebaptiso te. sed si non es baptisat⁹. ego baptiso te in nomie pa tris et filij et spũssancti. ¶ Ad leuandũ puerũ de sacro fonte pauci aũt patrini suffitiũt. vtpote duo vel tres. et vnus in confirmatione ꝓpter impedimẽta mrimonij. qz ista duo sacrñta sunt adeo valida. q fm canones impediũt mrimoniũ contrahendũ. et dirimũt iam contractũ. Et qm̃ fm cãonicas institutiones. postq̃z coniuges sunt vna caro effecti. altero eorũ de baptismo puerũ eleuãte. alter simili ter (licet eũ non eleuet) sit patrinus. sufficit q alter illorũ infantem teneat in baptismo. Paruuli aũt q̃z cito fieri potest deferendi st̃ ad ecclesiã baptisandi. nec ꝓpter patrinos aliũde forsitan cõgregãdos vel alijs de causis est eorũ baptismus deferẽdus. ne ob longã morã absq baptismo aliquo casu moriat. Crismalia vero infantiũ mõa babẽda sunt et noua. et tam magna. vt in ipsis puer totaliter inuol uat. ne alij panni lineant. quos matres eorũ non debẽt retinere. sed ad ecclesiã deferant qñ primo missam audiure sunt puerperij tpe ꝓsumato. qz solũ modo in ecclesie vsum debẽt cedere. ob baptisma lis sacrñti reuerentiã. Sacros aũt fontes debent semp tenere p̃spi teri coopertos et sera firmatos. et eorũ aquam frequẽter innouare vt ipsius aque corruptio deuotionẽ cuiuspiã non diminuat aut ecl am scãdaliset. Sacrũ aũt crisma cũ oleo benedicto debet sub dili gẽti custodia clauis custodiri. sicut statuit Innocen. iij. in concilio gñali. Illi vero (qui in die cene vel alis mittunt ad ecclesiam cathe dralẽ vbi sacrũ oleum vel crisma petit) mundi ꝛ honesti debẽt esse ne scz indigni sint res tam sacras deferre. et securi. ne in aliquo sa crñtis hmõi abutant. Et sint discreti. vt sciãt discernere vbi crisma seu oleũ sit ponendũ. ꝛ q̃z caute in via ꝛ in hospitijs sit seruandũ.

¶ Capitulũ tertiũ de sacramẽto confirmationis.

Acerdotes aduentũ episcopi visitãtis p̃scientes. debẽt co ram episcopo populũ et illos maxime (qui ipsius cõsilio indigẽt) ad audiendũ verbũ dei et ꝓfirmationẽ suscipien dam cõuocare. Adulti vero (qui confirmãdi sunt) debent prius confiteri. et portare secũ bendellos mundos longos et latos. et eos iam ꝓfirmati ad minus per triduũ die ac nocte deferre. nec

crisma possit alijs pannis tãgi. Vendellis aũt r fronte lotis in talĩ mõo loco et hõesto aqua fundẽda est, vbi neq̃at cõculcari. Oẽs ãt si fieri pt dñt hoc sacrñtũ ieiuni recipe. et non dñt suscipe nisi semel. Et q puuli nõ merito cõfirmarẽ. donec hẽant mẽoriaz cõpetẽtẽ. ne pcessu tpis an sint cõfirmati ignorãtes se fatiãt denuo confirmari Uerũ tñ quos epi baptisant statim post baptismũ cõfirmãt. Qua ꝓpter de his iam adultis (q̃n sint cõfirmati) non cõuenit dubitare. Etiã in confirmatiõe possunt qui volunt sibi nomina mutare.

¶ Capitulum quartum de sacramento altaris.

Acerdos ministrãs q̃ euãgeliũ legere debet, bñdictionẽ petere debet ab epo si pñs fuerit. Et q hostia sit integra r absq; macla. et q vinũ purũ et sine feciby debet attẽdere diligẽter. et ne aq̃z omittat de hac vo sufficit ifundere i calicẽ vnam guttã quã infundet. Si aũt aquã infundere (qõ absit) sacerdos omiserit debet q̃cito aduerterit aquã apponere. dũ tñ hoc faciat añ ꝓsecrationẽ. Si vo pacta cõsecratiõe hostie nec vinũ nec aquã inuenerit debet statim vtrũq; infundere. et tũc incipiẽte sacerdote a Simili mõ rc. sicz more solito cetera ꝓsequẽda. Matutinas aũt et ꝑmã debet sacerdos legere anteq̃z celebret. Añ absolutionẽ ãt sacerdos nõ debet celebrare si sciẽter excõicato cõicauerit nõ cõfesso. In nũero aũt collectarũ in missa dicẽdarũ r ꝑfationũ. r mõ se bñdi ad altare et hmõi cõgruit. vt sue cathedrali eccle ꝑspiter se conformet. Decet etiã vt clericus in missa ministrãs. vel q legit eplam. cappa clausa vel suppellitio sit indutus. Si q̃s vo ꝑspiter demoniacus (qõ deq̃ uertat) furiosus: lunaticq̃: vel morbuz caducũ patiẽs: aut leprosus effitiar. celebrare nõ debet vlteriꝰ epo incõsulto. Morũ aũt solũ demoniacꝰ fm quosdã doctores añ plenã liberationẽ nũq̃z debet missam celebrare. fm alios vo in nullo tpe. etiã si plene fuerit liberatꝰ. ¶ Furiosus quoq; et lunaticꝰ. et qui morbũ caducũ patiarẽ (si iste passiões eis raro accidãt. et absq; spume eiectiõe. ac vocis confuse emissiõe) pñt de sui epi licẽtia celebrare. ita tñ q iuxta se hẽant aliũ sacerdotẽ. qui cepta officia suppleat si ipsi defecerint. r si ad terram collidant. Si aũt eis frequẽter accidãt iste passiones. vel etiã raro sed cũ spuma r voce ꝓfusa. debẽt oino cessare ab officio misse. ¶ Leprosus tñ. q; incurabilẽ morbũ habet. postq̃z de lepra eius ꝓstiterit celebrare nõ debet. Porro si postq̃z sacerdos inceperit Te igit rc. sanguis p nares eius eruperit. vel aliꝰ hmõi casus ei acciderit. ponat signũ de cera sup dictionẽ quã dicebat q̃ casus ille sibi accidit Cessante vo sanguine, naribusq; cũ manuby sub silẽtio lotz. ad signũ

cere redeat.et ꝓcedat.mutatis tñ ꝓius vestimẽtis sacerdotalib⁹ ⁊ pãno altaris.si q̃ sint sup quos ceciderit sanguis ei⁹.Si autẽ ꝓpter hmõi sanguinis eruptionẽ ipse morꝛeret.posset ali⁹ sacerdos explere qđ iste dimiserat inexpletũ.a signo in quo ꝑmus dimiserat inchoãdo.Cũ aũt dicit sacerdos.Qui ꝑdie q̃ꝫ pateret ⁊c.pollicẽ et indicẽ vtriusq; manus cũ palla altaris tergat.Qui post q̃ꝫ hostiã sup altare acceperit.eam in altũ nõ eleuet donec dixerit.Hoc est enĩ corp⁹ meũ.Que verba distincte:deuote:⁊ attẽte sunt ꝓferẽda.In fractõe ꝯo hostie cauendũ est sacerdotib⁹.ne digitis.nisi pollice ⁊ indice tãgat eam.Post sumptionẽ dñici corꝑis bis vinũ sup digitos et calicẽ est sumendũ.ne aliq̃d de sacrãto possit in oꝛe ꝑspiteri vel in calice remanere.et tũc si fieri ꝑt.ab expuẽdo est aliquantulũ abstinẽdũ Alioq̃n in tali loco expuendũ est.qui sit mũdus et hõestus vbi spũ tũ nequeat cõculcari.¶ Sane si musca vel aranea ceciderit in calicẽ.ita q̃ vix sine vomitu aut corꝑis ꝑiculo sumi possit.sumatur sanguis et aranea eũctak in vase mũdo.et vino sup ipsam fuso abluak et ablutio a sacerdote.vel ab alio bonã conscĩam hñte sumak.et postea aranea vel musca in sacrario cõburak.Uerũ si q̃d de sanguine dñi ceciderit sup corꝑale vel pallã.aut sup sacrũ aliq̃ indumentuꝫ sugẽda est ꝑs sanguine xp̃i tincta.et diligẽtissime abluẽda.⁊ ablutio ꝑma et scõa a sacerdote sumẽda est.alie vero in sacrario sꝛ̃ fundẽde Pars aũt panni predicti(q̃ sanguine xp̃i tincta est)ꝑm quosdã abscindẽda est.et sicut iam dictũ est lota ꝓ reliquijs est reseruãda.et sup illã scriptura hmõi consuẽda est.Super pannũ istũ cecidit sanguis dñi nostri iesu xp̃i.Si aũt sup aliud indumẽtũ vel pannũ bñdictũ ceciderit sanguis xp̃i.sugak pars tincta et abluak.et ablutio sumak a sacerdote vt supra.⁊ illa ꝑs tincta in sacrario comburatur Si vero in terrã vel lignũ vel lapidẽ ceciderit.lingẽdus:radẽdus: et extergẽdus est locus ille.et pãnus in aliquo loco abscõdito reponẽdus est.Calix aũt post missam est pãno inuoluẽdus.quẽ non tractent ministri altaris(q̃ non sꝛ̃ subdiaconi)manu nuda.Ampulle vero in ministerio altaris decẽtes et operculuꝫ hñtes integre sunt hñde et mũdissime reseruãde.quas esse ligneas non decet.et ad vinũ tenendũ cupreas esse nõ ꝯuenit.ne in ipsis aliquaten⁹ corꝛũpak Altari vero magna debet exhiberi reuerẽtia.maxime aũt qñ missarũ solennia celebrank.ob reuerẽtiã saluatoꝛis ibidẽ cũ angelis indubitãter exñtis.quotiẽscunq; missarũ solennia a ꝑspiteris celebrank Ceterũ in altari(in quo ara est enoꝛmiter fracta)celebrandũ nõ est eꝯ incõsulto.Altaria ꝯo portatilia debẽt esse tam magna.vt calix

et hostia totaliter collocari possint sup ea.et non sup lignū si in ipso altare hmōi sit sigillatū.Debēt etiā altaria mūda a telis araneaꝝ.a puluere et ab alijs immūdicijs cōseruari.¶Nō em̄ decet sordes aut indecētias negligere.q̄ etiā dedecēt in nō sacris.Etiā altaria decenter st̄ ordināda fm̄ eccl'e facultatē.Ornamēta quoq; ecclesiarū nō nisi vsib⁹ eccl'asticis st̄ applicāda.Sunt etiā(postq̄ nimis vetusta fuerint)cōburēda.Linteamia quoq; altaris et indumēta sacerdotalia mūda et integra st̄ hnda.pcipue corpalia et palle.Nec aūt sine appositiōe pannorū nō tm̄ semel in anno.sed quotiēs cōuenit in vase mūdo ad hoc(si fieri pt)spēaliter deputato.lauāda st̄ ab aliq̄ ꝛgine honesta:vidua:vel matrona.Corpalia lauāda st̄ a pspiteris tm̄ vel clericis in vasis ad hoc deputatis.¶Quid si aliq̄ necessitate vrgēti impediēte ad plenū lauari nō possint ab aliq̄ muliere.Rn̄deꝛ q̄ pmo sacerdotes lauēt ea cū aqua sacrario infundēda.deinde tradāt ea alicui de mulierib⁹ supdictis lauāda.Porro q̄dē in ramis palmarū.et deinde p̄ totā illā hebdomadā affectuose et attēte ppl'm eorū āmoneant sacerdotes.ne in die pasche cōicent in aliquo pctō mortali exñtes.nec etiā in volūtate pctī mortalis.q̄ siquidē est mortalis.In die ꝟo pasche instāter et diligēter ppl'm inducāt.ne cū impetu ⁊ festinatiōe.sed mature tēpestiue humiliter ac deuote accedāt ad dn̄ici corpis pcipiendū sacrn̄tū.Cōgruū est etiā et securū.cum cōicau erit ipse pplūs.vt vinū ei(vbi cōmode stat)ad parūper bibē dū porrigat.ne aliq̄d de sacrn̄to in ore ei⁹ valeat remanere.Ipsuꝝ aūt corp⁹ dn̄icū in loco eminēti:decēti:honesto:et mundo.et sub clave spēali.vel locet̄ in pixide mūdissima et honesta.et fm̄ facultatez ecclesie p̄tiosa.et debet taliter custodiri.ne ad illud man⁹ temeraria extēdi valeat.ad aliq̄ nepharia exercēda.In p̄dicta vero pixide pānulus mūdus ⁊ albus est hn̄dus vt sacrn̄ti minutie possint cauti⁹ adunari.et loco et tpe sumi.Debēt p̄terea prochiani a pspiteris amoneri.vt vbicūq; deferri vidēt corpus xp̄i.statim iūctis manib⁹ et flexis genub⁹.debitā et deuotā ei exhibeant reuerētiā.suppliciter adorādo.q̄ cū sacerdos defert ad infirmū caute:reuerēter:mature: et deuote debet ferre.dicēdo psalmos aut cāticū graduū vel hmōi. et cū lumie et aqua hn̄dicta.et cāpanula p̄cedēte.vbi et qn̄ cōmode p̄ obseruari.

¶Capl'm quintū de sacrn̄to confessionis.

Jligēter debet attēdere sacerdos.q̄ prochiani sui oēs etatē hn̄tes ad minus semel in anno cōfiteant̄.Sacerdotes aūt audiēdo confessiōes.humili vultu.et oculis ad terrā defixis.audire debēt.et p̄cipue mulierē.Et monere cōfitentē confiteri integre atq;

pure.alioqn ei dicat confessionē non valere ad salutē. Integre autē ideo dicim⁹. qm̄ vnicū pctm̄ mortale volūtarie retentū sufficit ad eternam dānationem. Cauere aūt debēt sacerdotes.ne cōfessiones duoz̄ simul audiāt. nec cōfessionē alicuius etiā metu mortis reuelēt. ¶ Scim est q̄ qui pctm̄ in pniali iuditio detectū reuelauerit nō solū a sacerdotis offitio deponēdus est. verūetiā ad agendū ppetuā pniam in artū monasteriū est detrudēdus. Sacerdos aūt (a q̄ prochianus su⁹ petit licētiā confitēdi alī sacerdoti discreto) debet cōcedere.ne licētia negata occasio fiat ei remanēdi in pctō. Debent etiā sacerdotes esse cauti.ne pniam iniungāt mulieribꝫ cōiugatis. ꝓpter quā viri eas suspectas habeāt de violatione thori maritalis In confessionibꝫ est etiā sacerdotibꝫ cauendū.ne aliq̄d exigāt ꝑ ipsis audiēdis.ne paupes oblationē non hñtes a confessione.occasione hui⁹rei retrahātur. Itē misse celebrāde non sunt ꝑ pnia nisi prespiteris iniūgende.vt in hac pte ois spes auaritie deuitet. sed alio modo sunt iniūgende pnie fatiēde. Cauendū est etiā sacerdotib⁹ne a pctis episcopo reseruatis aliquē absoluāt.nisi sup hoc habeāt licētiā spēalem.sed tales casus reseruēt illis qui hñt episcopi potestatē. ¶ Quoniā aūt multi nimis rudes suis confessionibus fatiēdis.et ideo instruēdi sunt publice ab eoz̄ sacerdotibꝫ in ꝓncipio quadragesime.qūo sit cōfessio fatiēda.videlicet vt cū humilitate et reuerētia ad sacerdotē accedāt.et flexis genub⁹.iūctis manibus.et capite velato.si mulieres sunt.confiteāt in hūc modū. Confiteor deo et beate marie ꝟgini.et omnibꝫ sanctis.et tibi patri.q̄ peccaui nimis in tali et in tali pctō.et taliter et totiēs.et tali loco.necnon in tali tēpore.et ꝑ tot coadiutores. Mulieres vero sunt instruēde.ne añ faciem sacerdot⁹.sed ad latus eius se collocēt.ne in fatiē videāt.quas cū audiūt cōfessores.tam honeste:religiose: et tā sancte debent eas audire.ne pater celestis (q̄ videt in abscōdito) in aliquo offendatur Inquirētes aūt ꝑspiteri de pctis curā debent diligenter adhibere et cautelā inquirendi studiose. et sigillatim vitia vsitata. inusitata vero nisi a longe.et per aliquā circūstantiā.sic vt expertis vitiuz illud (de quo confiteē) deē materia cōfitēdi. inexptis vero nō detur occasio intelligēdi q̄d sit hmōi pctm̄. Itē ad audiendū confessiones eligendus est in ecclesia locus tam cōis et patens. vt ab omnibus possit videri confessoz.ne de loco scz suspecto scandalū aliq̄ aut suspitio oriat. Cauendū est aūt cōfessoribus.ne a confitente querant noia ꝑsonarū cū quibus peccauerit.sed circūstātias tm̄ que fatiūt ad grauationē peccati. q̄a sine his de peccati q̄ritate bene iudicare non possit. Poterunt aūt in peccatoꝝ inquisitionibꝫ isto modo

ꝓcedere.nisi habeāt ꝓe manib⁹ meliorē. ¶ De Supbia sic.Feciſti aliquid.vel dixiſti aliqd ꝑ laude ſeculi habēda vel ꝑ bonore ſcl'ari placuit tibi vanus ornat⁹ in capite tuo.aut in veſtib⁹.aut eqtatu: ra.ſicut ſt̄ coronule de flor⁹,aurifrigiū.calcaria.pectoralia deau: rata.et hmōi vanitatē hñtia.Impugnaſti ſciēter veritatē.Obuiaſti ſciēter autoritati maiorū tui. Qđ aliorū erat aſcripſiſti tibi. Fuiſti inobediēs eccleſie.Dixiſti opꝓbriū alicui ex ſupbia.Blaſpbema: ſti aliqñ nomen dei.aut beate marie.vel aliorū ſanctorū. Feciſti ali quas ſupfluas expenſas cauſa laudis hūane.Cōicaſti ſcienter excō municato in caſu nō ꝓceſſo.¶ De inuidia ſic. Diſplicuit tibi bonū alterius.vel placuit tibi eius malū cauſa inuidie.Dixiſti maluz de bonis.vel de ꝓſona alteri⁹.Seminaſti diſcordiā.Damnaſti aliquē Tacuiſti bona alteri⁹ ex inuidia.¶ De Jra ſic.Habes irā aliquaz Percuſſiſti aliquē ꝑ iraz.Dixiſti ꝓtumelia patri vel matri vel alijs Damnificaſti aliquē per te vel aliū, ſiue accuſando eū apud domi: nū ſuū.ſiue ſcindēdo arbores.ſiue ꝑ incendiū. vel alio quouis mō. Impediuiſti bonū alicui⁹ cauſa odij.Feciſti riram:diſcordiā:homi cidiū vel vulnera.¶ De Accidia ſic.Fuiſti tepidus ad bñ agenduz cū poſſes.Dimiſiſti ſurgere ad matutinas vel ire ad miſſam ꝓpter ſegnitiem.Fuiſti otioſus.Diſtuliſti ꝓfiteri.Neglexiſti agere pniam tibi iniunctā.Diſtuliſti ex negligētia iniuſte ablatū reſtituere. Inci diſti in aliquā deſperationē.¶ De Auaritia ſic.Fuiſti ſimoniac⁹ in ordine.in bñfitio.aut in miſſa.ſcz cupiditate celebrādo.aut ſacrāta eccleſiaſtica miniſtrādo.Fuiſti vſurari⁹:fur:rapto:piurus:aut mē: titus cauſa lucri.Perhibuiſti ex auaritia flm̄ teſtimoniuz.Fregiſti ex cupiditate feſta celebrāda.Cōmiſiſti ſacrilegiū aliqō furtiue.ab eccleſia extrahēdo res ad eccleſiā ptinētes.vt crux calix et ornamen ta ei⁹.primitie decime oblacōes et hmōi. Extra eccleſiā per furtū aut violentiā vſurpādo.Tranſiuiſti metā in agro alteri⁹.Habuiſti aliqd de verra vel ludo.Habuiſti voluntatē rapiēdi:furandi:vl' al ter male acqrendi.licet nō ꝑduxeris ad effectū. ¶ De Gula ſic.Fu iſti ebrius.Fregiſti ieiunia ꝙ ſuetudinaria.niſi in neceſſitate.Come diſti cauſa guloſitatis.ꝓe.ꝓpere.laute.nimis ardēter.ſtudioſe.Ꝓe .i.ante horā.ꝓpere.i.feſtinanter.laute.i.exqſita cibaria.ſtudioſe.i.cū ſupfluis et exquiſitis apparatib⁹ viſitaſti tabernā.¶ De peccato lu xurie debēt inquirere ſacerdotes circūſtātias que in hoc verſu con tinenť.Quis.quid.vbi.qñ.quotiēs.cur.qūo.per quos.Quis.i.ſi cle ricus aut cōiugatus.vel compater vel cōmater.vel frater aut ſoror ſpūalis.Quid.i.ſi eſt fornicatio vel adulteriū. aut maius pctm̄ qō

ꝺmiſiſti.vel occultū aut manifeſtū.Ubi.i.in quo loco,ſacro vel non ſacro aut religioſo.Per quos.ſ.auxiliatozes vel nūmos pctm̄ cōmiſiſti.Nā ſm ap̄l'm ad Roma.j. Non ſolū qui pctm̄ mortale faciūt ſed q̄ fatiētibꝫ cōſentiūt.digni ſt̄ morte eterna.auxiliatozuꝫ tñ noīa nō querāt a cōfitēte.niſi ſm moduꝫ ſup̄ eodē capl'o poſitū.Quotiēs .i.quot vicibꝫ et cū quot ꝓlonis.Cur.i.qua tēptatione.vtrū ꝓuentꝰ ab ipſa,an tu ſollicitaueris te ad peccandū.Quo.i.vtrū ſm naturā vel cōtra.Qñ i.vtrū in die feſto. vel in quadrageſima,vel alio tpe ieiunij.In p̄dicto aūt peccato qō eſt cōtra naturā debēt ſacerdotes interrogare cautiſſime.ſcz hoc mō.niſi forte dñs inſpiraverit ei meliozē modū.Accidit vnq̄ pollutio.ſi dicat nō.nihil querat vlteriꝰ de hoc pctō.Si dicat q̄ acciderit ei.querat confeſſoz an dormiēdo aut vigilādo.Si dicat vigilādo.ſubiūgat ſacerdos dicēs.cum muliere vel abſq̄ ea.Si dicat abſq̄ ea.querat.quo.vt ex oze eius extrabat. Si vo dicat q̄ nō acciderit ſibi abſq̄ muliere niſi dormiēdo forſitā nihil q̄rat vlteriꝰ de hoc pctō.ne iumētis aperiat puteū coopertuꝫ. ¶ Querendū eſt etiā a penitēte.vtrū choreas duxerit.vel ipſis ſpectaculis ad laſciuiā carnis incitātibꝫ libēter interfuit.vel ſi appetēs videri ad cōcupiſcētias carnis ſe ornauerit.cōtra qō ōt btūs Auguſtinus.Neq̄ em̄ cū ꝓceditis femīas videre ꝓhibemini ſed appetere vel ab ipſis appeti crimino ſū eſt.¶ Querendū eſt etiā.an fecerit aliqua ſortilegia aliqua de cā.Et ſi dicat ſic.querat quibꝫ de cauſis Et ſcīm eſt q̄ in omnibꝫ peccatis (quoꝝ actus ſt̄ mortales) poſſumus ſola volūtate peccare.Si em̄ velit aliqs furari aut fornicari. (et ſic de alijs pctis mortalibꝰ) et non p̄t.non eſt dubiuꝫ q̄n peccet mortaliter in tali volūtate.Unde dñs in euāgelio.Qui viderit mulierē ad cōcupiſcendā eam.iam mechatꝰ eſt eam in corde ſuo.Conſentiētes etiā voleti peccāt mortaliter.et in cadez dānatione ſt̄ ſm verbū ap̄l'i,paulo ſuprius interſertū.¶ Scīm eſt etiā.q̄ peccata de quibꝰ certi ſumus q̄ ea nō fecimꝰ.ſic debemꝰ confiteri.Timeo me tale pctm̄ feciſſe.qō mihi videt ꝓpter tale vel tale q̄d.Cū aūt penitētie ſint arbitrarie.quāta de ſingulis peccatis pnīa iniūgenda ſit. diſcretioni relinquit̄ ꝓuidi cōfeſſoris,q̄ cautus debet eſſe vt talem iniūgat pnīam.ne pnīe magnitudine redeat vt canis ad vomitum de pnīa pfitēda deſperādo.Si em̄ in pñti non ſatiſfecerit.plene in purgatorio ꝓ reſiduo puniet.et hoc ſi penitēs obierit.Si āt impenitēs migraverit.eternal'r in inferno crutiabit̄.Ne vo ꝓpter leuitatē pnīe pctōr nimis ſecuꝝ ſe putet.dz eidē innoteſcere ad quā pnīaꝫ teneat ſi eam tenere poſſet z vellet.In dubijs aūt debēt ſp episcopū

consulere ꝓfessores vel eꝰ penitentiariũ. aut alios sapiẽtes. cauẽtes attẽtius ne ꝑsonã ꝓ qua requirũt consiliũ nominẽt. nec aliquã cir ; cũstantiã exprimãt. ꝓ quã confitẽs possit reuelari. Eis etiã attẽtissi me est cauendũ. nec ꝓ restitutiõe rei aliene fatiẽda iniũgant elemo synas fatiẽdas. ¶Non enĩ dimittit pctm̃ nisi restituat ablatũ. si resti tui pt. qõ etiã de simoniacis in bñficio dr. nisi abrenũtiauerit bñficõ simoniace impetrato. ¶Res aũt aliena vero dño restituẽda est. si in; ueniri pt. alioqn beredi eius vel ei q de iure succedit ab intestato ẽ restitutio fatiẽda. nisi ꝓ ordinationẽ testamẽti sit aliud fatiendũ. Si vero nullus eorũ queat inueniri nec spes est aliqua qꝫ vlteriꝰ inue niat. puta qr certissime ꝓstat eũ de hoc seculo decessisse. et de re hu iusmodi nihil aliud ordinasse. tũc ꝓsilio ꝓuidi confessoris si res ille qui valoris sint. in ecclesias st̃ erpẽdende. si aũt magni valoris sint eps vel habẽs eius ptãtem consulat. Et si ꝓfessor consulat epm vel eius vicariũ in hac pte. non nominet ꝑsonã restituentẽ. Si ãt spes habeat qꝫ ille cui restitutio debet fieri. valeat aliquo tpe repiri. res sunt ei restituẽde. Et ponant in aliquo tuto loco vbi fideliter custo diant. et ipsi cũ inuentus fuerit vel eꝰ certo nuntio in integrũ resti tuant. Cauere tñ debẽt tam epũs qꝫ ꝓfessor. ne de restitutionib9 fa tiẽdis sibi quicqꝫ retineãt. ne ex hoc penitẽtes a restitutionib9 retra hant. et ne ipsi penitẽtiariꝰ eccl̃astici ꝓsiliariꝰ fraudulẽti videantur Cauendũ est ꝓterea sacerdotib9 diligentissime. ne pniam iniũgant his qui pctã sua nolũt dimittere. ne inuanũ confidãt de venia si eis nõ penitẽtib9 pnia iniũgat. Uerũ tñ talibus est cõsulendũ. vt inte; rim fatiãt quicqd boni possunt. vt deus eos ad pniam illustrare di gnet. ¶ Sane sup cõfitẽtes pia viscera gestare debẽt. fm qꝫ dñs de derit exẽplo beati Ambrosij. de quo legit qꝫ quotiẽscũqꝫ illi aliqs ob pcipiendã pniam lapsus suos ꝓfessus esset. ita flebat vt et ipm fle; re compelleret. Qm̃ aũt sordes alienas diluere r ꝓprias negligere aut languores aliorũ curare et se absqꝫ cura relinquere nõ expedit neqꝫ decet. Oẽs sacerdotes debẽt ad minus semel in anno suo epo aut eꝰ penitẽtiario assignato. aut etiã alĩs autoritatẽ epi in hac pte habẽtib9. integre cõfiteri. cũ alij sacerdotes curam animarũ nõ ha; bentes. absoluẽdi eos nõ habent ptãtem nisi in vrgẽtis necessitatis articulo. Licet em̃ oẽs sacerdotes (cũ in ꝑspiteros ordinant̃) claues ligandi suscipiãt et soluẽdi. habent tñ eas ligatas donec epũs suus soluat eas. aut animarũ curã cõmittendo. aut aliter licentiã indul; gẽdo. ¶ Itẽ non debẽt credere sacerdotes qꝫ nisi de licẽtia episcopi non pñt ꝓ volũtate sua sibi eligere confessorẽ. q nõ habet curã aiaꝝ

quia hoc solū episcopis et quibusdam alijs plātis exemptis ius cō cedit. ꝓpter hoc si volūt ꝙ absolutio facta ab alijs valeat. debēt pete re licentiā a suis episcopis vt possint alijs plenarie confiteri. ¶ Sa ne qui petūt ab episcopis penitētiarios sibi dare: petant ꝓuidos et honestos. Noui aūt pspiteri curati anteq̄ prochianorū suorū con fessiones audiāt. rogent aliū sacerdotē prouidū. discretū. et exercita tū in ꝓfessionib⁹ audiendis. qui eos in eis diligēter instruat ac in formet. Caueāt aūt sacerdotes. ne in confessione quā fatiūt ante al tare nominēt aliqō graue aut turpe pctm̄ in spetie. sicut est fornica tio. pollutio. ꝓcipatio cū excōicato ꝛc. sed solū in gñe nominēt pctā dicendo sic vel silia. Confiteor deo celi ⁊ beate marie semp virgini et omnib⁹ sanctis. et tibi patri vel fratri. qz peccaui nimis. cogitaci one: locutiōe: et opere: obmissione mea culpa. Ideo depcor te ora p me. Et rñdens dicat. Misereaī ꝛc. Non debent etiaz confidere ꝙ hmōi confessio liberet eos ab aliquo peccato mortali. nisi in priua ta confessione confiteanī illud.

¶ De sacramento ordinis. Capitulū sextum.

Clerici postq̄z ordines recipiāt ab episcopo vel eius peniten tiario in foro pniali plene confiteanī et discrete. ne forte in digne accedētes ad ordines ex simplicitate aut ignorātia ir regulariter ordinenī. Scire etiā debēt ꝙ nullus ordināndus est nisi a ꝓprio epo. vel de eius licētia ab alio. ꝙ si contra factū fuerit ab ali quo. nō debet exequi offitiū ordinis sic susceptī. quousq̄z fuerit cum eo dispensatū. Caueāt ergo clerici ne indigni ad ordines accedant qz de vita et honestate clericorū et scientia diligēs inquisitio debet pmitti. ne cecus cecū ducendo tam ductor q̄z ductus in foueā mor tis cadāt. Preuideāt igiī ordinandi ne impedimentū aliqō patian tur quo minus possunt cānonice ordinari. sicut est excōicatio. nō so lū maior. sed etiā minor. vel defectus natalitū. aut libertas. vel mor bus caducus. seu lepra et hmōi. vt symonia in ordine. homicidiū. bi gamia ꝛc. Quando aūt dyaconi in pspiteros ordinādi sunt induti et corā episcopo induto ordines celebraturo ꝓstituti. capellanus vl alius (cui ipse presul iussit) manus eorū diligēter intus et exterius debet respicere si in ipsis aliqō indecēs habeant aut enorme. quod ipsos celebrātes posset postmodū impedire. quod si habuerint or dinari non debent.

¶ De sacramēto matrimonij Capitulū. vij.

Clandestina mrīmonia. i. sine pīsentia pluriū idoneoz testiū et denūtiatione debita contracta. sub pena excōicationis pe nitus inhibenī. Sub pena excōicationis ⁊ suspēsionis sacerdotib⁹

6

ꝯhibetur.ne mulierē(cuius vir absens est)ꝑsumat alteri mrīmo; nialiter copulare. donec certissime de morte viri ꝑ testes ydoneos constet. Idem seruandū est de viro cui⁹ vxor absens est. Huic etiā pene.ille subꝯtiēdus est.qui vxorē leprosi alicui⁹ ipso viuēte alteri viro.et ille etiā.qui aliquos ante annos nubiles.i.anteq̄ vir.xuij.ꝛ mulier.xij.habeat annos.absq; licētia epi ꝑsumpserit copulare. Sacerdotib⁹ etiā inhibeꝯ.ne aliquos(nisi trina ꝓclamatione premissa in tribus diebꝫ dnicis vel festiuis) mrīmonialiter iūgere ꝑsumat. nec in gradu(quē ius canonicū ꝓhibet)coniungant. Hoc aūt vltimū districti⁹ est obseruandū. Gradus aūt cōsanguinitatis doceāt prochianos suos sacerdotes taliter cōputare. Fratres sunt in ꝑmo gradu.filij duorū fratrū(qui alicubi dicunt cognati germani)sunt in scōo gradu. Filij duorū cognatorū sunt in tertio gradu. Horum aūt filij quos vulgus tertios ꝯgnatos appellat.sunt in quarto gradu. Inter istos nō est mrīmoniū legittimū.nisi cū eis ꝑ sedem apostolicā dispenseꝯ. Ubi notandū q⁹ in quotto gradu cōsanguinitatis attinet mihi aliq̄s.in eodē gradu affinitatis attinet mihi vxor eius vel quelibet alia quā ipse carnaliter cognouit. ¶ Itē notandū q⁹ inter compatrē et cōmatrē ipsius.et inter patrinū et filiolā. vel inter filios carnales patrini.et illā quā ipse de sacro fonte leuauit.vel inter filios carnales alicui⁹.et illā quā ipsemet baptisauit.non est legittimū cōnubiū.nisi summus pontifex dispēsauerit cū eisdē. Porro si in cōputatōe graduū dubitatio aliqua emerserit.consulere debēt sup̄ hoc sacerdotes epm.anteq̄ in mrīmonio cōtrahendo vlterius ꝓcedaꝯ. ¶ Itē sub pena excōicationis ꝓhibere debēt.ne alter cōiugū ad religionē transeat.nisi de licētia alteri⁹ coniugis.ꝛ autoritate ꝑdē episcopi. Prohibeꝯ aūt in Concilio lateraneñ. sub pena suspēsionis.ne aliq̄s ꝑ bñdictione nubentiū vel exequiꝫ mortuorū.vel ꝑ aliꝫ sacrīntis.pecuniā extorquere ꝑsumat.vl fideiussores exigat vel ꝓpter hoc fictitia impedimenta opponat.iuxta illud qđ ōt dñs in euāgelio. Gratis accepistis gratis date. Debent tn a prochianis quib⁹ cōmissa sunt sacrīnta pie ꝙsuetudines obseruari.et sti per episcopū cōpescendi.qui malitiose nituntꝫ laudabilē consuetudinē immutare. Non debet aūt sacerdos aliq̄s in hmōi casibus ius dicere sed apud supiorē deponere querelā. et libere et absq; difficultate cōferre ecclesiastica sacrīnta. ¶ Itē mulieri scōo nubenti nullus sacerdos bñdictionē impēdere debet.q; cum in primo mrīmonio fuerit bñdicta.non est bñdictio iterāda.nisi loci consuetudo aliter obseruaret. ¶ Itē qñ aliquis de contrahēdo mrīmonio fidez dedit alicui

mulieri.nullatenus coniungat eum sacerdos mrimonialiter alteri mulieri.etiã si primã nõ cognouerit carnaliter.nisi aliqõ aliud esset euidẽs impedimentũ canonicũ inter ꝑmos ꝓpter qõ nõ possent legitime copl'ari.Si aũt de impedimẽto an sit legitimũ dubiteꝯ.epõs consulaꝯ.Uerũ qm̃ ꝓpter testiũ falsitatẽ contingit interduz vera et legitima cõnubia.illegitime separi.Cauendũ est oĩno ne causa diuorcij coꝝ aliquo ventileꝯ.nisi coꝝ epõ.vel coꝝ alio de mãdato eiꝰ spetiali.Item ꝑspiteri pluries in anno mulieres coniugatas mone re debent in ecclesia.ne vota fatiãt absqz viroꝝ suoruz consensu.et etiã maxime debent põcauere de illis votis.que possent inter ipsas et viros suos discordiã seminare.

¶ De sacramento extreme vnctionis Cap'm.viij.

D sacrñtũ extreme vnctõis moueant populũ sacerdotes.vt oẽs tam diuites qz̃ pauꝑes ipm̃ qñ graui laboꝝãt infirmitate petãt et deuote suscipiãt.qz sicut õt btũs Jacobus aplũs ꝑ illud pctã venialia dimittunꝯ.et qñqz alleuiaꝯ infirmus.et qñqz etiã ad verã coꝝdis cõtritionẽ et ad eterni gaudij cõsiderationẽ per eam incitaꝯ.Doceãt aũt populũ sacerdotes hoc sacrñtũ posse licite iterari in aliq̃ infirmitate.de qua mortis periculũ timeaꝯ.ꝛ post susceptũ licite ad opus cõiugale redire.si ab illa infirmitate cõualuerit.¶ Illud aũt districte ꝑspiteris est cauendũ.ne dyaconos ad audiẽdas infirmoꝝ cõfessiones mittant.cũ ipsi absoluẽdi eos non habeãt ptãtem.tm̃ absente sacerdote dyaconus infirmuz visitare ꝑt et ad verã coꝝdis ꝓtritionẽ inducere.et si in eo viderit ꝛa pnie signa.et magnã volũtatẽ ꝓfitendi et cõicandi si sacerdotẽ pñtem haberet ꝑt et debet eũ cõfortare ꝛ spem salutis firmã dare.nõ obstãte absentia sacerdotis.q̃cito aũt sacerdos venerit festinet infirmũ visitare.eiꝰ confessionẽ audituꝰ.et ei sacrñtũ dñici coꝝpis delaturꝰ.Infirmũ aũt in extremis laboꝝãtẽ et digne penitentẽ.ab omnib peccaꝯ et excõicationib absoluat sacerdos.et ei nullã pnãm iniungat.sed dicat eidẽ.q si de infirmitate cõualuerit.ad sacerdotẽ festinet.ꝛ tũc ei pnia cõpetẽs iniũgaꝯ.et si excõicatꝰ erat.ad illũ (qui eũ excõicauerit) diriga.q se illi vt iuri pareat repsentet.qõ vt fatiat.debz ab eo sacerdos (q eũ in extremis absoluit sufficientẽ recipe cautionẽ. Oꝛ si infirmꝰ obierit excõicatꝰ carebit eccl'astica sepultura.licz penitẽs sit.donec ꝑ excõicatorẽ suũ absoluaꝯ.et tũc demãdato ipsiꝰ (nisi aliud obsistat impedimẽtũ legitimũ) poterit in cimiterio sepeliri.Cuz aũt aĩa multo ptiosioꝝ sit coꝝpe.puideat sacerdos ne aliqs medicorũ.vel aliq̃ mulier sortilega.ꝑ coꝝpali sanitate aliqd egroto cõsulat.

qō in eius aīe periculū cōuertaī. Sacerdos vo audita morte pro chianoꝝ suoꝝ.eos statim absoluere debet.dō Deprofundis cum collecta Inclina.si vir fuerit. vel cū collecta Quesumꝰ dñe.si mlr fuerit. Mlieres q̄q in ptu mortue scindāī.et hoc si infans viuere credaī.

¶ De negotijs et offitijs clericoꝝ Capl'm.ix.

Liant aūt oēs sacerdotes qꝫ Innocen.iij.in cōcilio gñali.de vita et honestate clericoꝝ.ordinauit in hūc modū. Clerici offitia vel negotia scl'aria nō exerceāt inhonesta. Mimis ꝛ ioculatoribꝫ et histrionibꝫ non intendāt.et tabernas ꝓfus euitent. nisi forte cā necessitatis in itinere cōstituti. Ad aleas non ludāt.vel. taxillis.nec hmōi ludis intersint. Tonsurā habeāt congruentē.et se in offitijs eccl'asticis ꝛ ī alijs bonis studijs exerceāt diligēter. Qui si bñfitiati sunt.aut in sacris ordinibꝫ cōstituti. clausa deferāt desu per indumēta.nimia breuitate vel lōgitudine nō notāda. Pānis rubeis vel viridibꝫ.necnō manicis seu sotularibꝫ ꝙsutitijs aut rostratis.frenis.sellis.pectoralibꝫ.calcaribꝰ deauratis.vel aliā supfluitatē vl' vanitatē hūtibꝫ non vtaī.neq cappis manicatis infra eccl'siā nō vtaī. Cultellū cū cuspide nō deferāt. nec comā nutriāt nisi ex timoris. Fibulas vel corrigias auri vel argēti ornatū hūtes non ferāt. Nec ānulos.nisi q̄bus cōpetit ex offitio dignitatis.nec cuphos lineas. Porro negotia scl'aria non agāt.sicut dt Concilij magū: tinēse.nec munera iniusta accipiāt vl' dāt. Contētiones.lites.rixas in placitis secularibꝫ nō faciāt.excepta defensiōe orphanoꝝ et viduarū. Turpis facti vel verbi ioculatorē vel iocū secularē nō diligāt. In delitijs velle viuere.gulā.ebrietatē.pōdera iniusta.vel mēsuras hīe.canes vel aues sequi ad venandū.ꝛ omnibꝫ quibuslibet causis supfluis caueāt interesse.que oia et his sil'ia ministris altaris interdicimꝰ.de q̄bus ad Thimotheū ait apl'us. Nemo militās deo implicat se negotijs secularibꝫ.vt ei seruiāt cui se ꝓbauit. Etiā sub pena suspēsionis officij et bñficij omnibꝫ sacerdotibꝫ et clericis in sacris ordinibꝰ cōstitutis inhibeī.ne alīq occasione vel necessitate in domo sua vel alibi.teneāt seu hēant mulierem. aut frequērent loca vbi st mulieres.de quibꝫ est suspitio hūda.qꝛ inde pplūs scādalisareī. Incūbit aūt archidiaconis.archipīspiteris.et decanis ruralibꝰ vt sic delinquētes epīs denūtient et accusent.vt aiarū strages quā ipsi fatiūt et facto et scādalo p eoꝝ ꝓuidētiā euiteī. Itē inducit suꝑadicteꝰ Innocen.in cōcilio gñali.vt caste viuere studeāt vniuersi pīspiteri in sacris ordinibꝫ cōstituti.et ab omni libidis vitio se pcauteāt.maxime illo.ꝓpter qō venit ira dei in filios diffidētie.quatenꝰ

in conspectu oipotentis dei puro et mūdo corde valeāt ministrare Si qs tñ hac de causa suspēsus pspiter celebrare diuina psumserit non solū eccl'asticis bñfitijs spolieť.verūetiā p duplici culpa ppe tuo deponať.Si qs vero cōcubine sue publice(que ꝓter fornicationē quā cū ipso cōmisit excōicata est)ausus fuerit carnaliter ꝓmiscere.ipso iure est excōicatōis vinculo irretit⁹.vnde Brego.papa.ir. Si cōcubine publice clericorū eccl'astice censure districtiōe notentur.eosdē cōcubinarios non est dubiū sniam maioris excōicatōis in eos volui.qui post latā sniam cōicat in eodem crimīe criminosis.¶Et sciendū est q in ista et in q̄libet alia maioris excōicatōis sniā clerici ordines susceperint.vel in susceptis sacris ordinib⁹ ministrauerint irregularitatē incurrūt.sup quā non(nisi p sedē aplicā poterit dispēsari.Laborare debent etiā pro viribꝫ sacerdotes.ne clerici vel laici publice habeāt in suis parrochijs concubinas.Et si post trinā admonitionem non cessauerint.tam ipse q̄ ipsa.ab ingressu ecclesie (donec dimiserint)arceātur.¶Nullus eñ clericus debet dictare vl' scribere.vel ꝓnunciare sententiā sanguinis.vel litteras p vindicta sanguinis destinādas exercere.nec vbi exerceātur interesse.nec domū suspectā(nisi cum grauibus psonis z famosis)intrare.Itē nullus sacerdos habere debet curā duarū ecclesiarū.quarū vna sufficienter competenter.nisi depēdeat ab altera.vl' nisi cū dispēsatiōe sedis aplice.¶Nullus aūt sacerdos bñs curā animarū debet esse vicari⁹ in prochia aliena.Itē sacerdotes vicarijs alteri⁹ diocesis indigentes.anteq̄ eos ad offitiū sacerdotale admittāt.licentiā ab epō obtinere debēt.qui(nisi lrās testimoniales epi sui exhibeāt) nō debent admitti.Offitium diurnū et nocturnū dicere debēt sacerdotes distincte et aperte.in quātum dñs dederit.et deuote fm vsum eccl'ie cathedralis.sic etiā clerici in sacris ordinibus constituti orare tenentur.Itē dicit Innocen.iij q ecclesiarū questores(quorū quidez abusiones nonnullas in sua predicatione ꝓponunt.et interdum errores)admitti phibemus.nisi per aplicas.vl' diocesani veras testimoniales litteras.et tūc eis dicere debent.q nihil populo ꝓponant nisi indulgentiā eorum.si quā forte bñt.vel per illius loci presbiterū(si questor ad alias ecclesias ire voluerit) poterit indulgentiam predicare et elemosinā colligere.quam si forte sacerdos collegerit. absq̄ diminutione questori restituat.ne a summo iudice furti iudicio condemneť.nec petat aliq̄d pro labore.sed sit dominus mercedis eius.Itē questores non sunt ꝓmittendi missas sup archas celebrare.quorū etiā litteras inspicere debēt sacerdotes studiose.ne in ipsis

aut sigillo aliqua sit falsitas subordinata. et si inuēta fuerit nō est re cipiēdus questor. sed falsitas hmōi epō est intimāda. Jtē sacerdotes (nisi velint) q̄storib⁹ necessaria non tenent ministrare. nisi epūs ex pīsse in lāis suis hoc mādat. Attēdere debēt insup attētissime sacer dotes ne p̄dicatōnes clādestine fiāt in p̄rochijs eorundē. hoc em̄ re probat dñs in euāgelio dicēs. Ego palā locutus sum in mūdo. et in occulto locut⁹ sum nihil. q̄s si forte (qđ deus auertat) in prochia sua inuenerit. laborare debet p̄ viribꝫ q̄stociti⁹ exstirpare. et nihilomin⁹ epō nūtiare factū. Jpsi etiā sacerdotes p̄ sanctā cōuersatiōnē et p̄dicatiōnē populo sue p̄ viribꝫ p̄sint. vt sic et verbo p̄dicēt et exemplo. alioq̄n vltiōnē diuinā dñi admodū formidare. Ait em̄ dñs ad Ezechielē p̄phetā. Fili hois speculatorē dedi te domui isrl̄. Audiēs ergo ex ore meo sermonē anūtiabis ex me. Si me dicēte ad impiū. morte morieris. et nō fueris locut⁹ vt se cōuertat impius a via sua. ipse impi⁹ in iniq̄tate sua morieꝫ. Si aūt anūtiante me ad impiū vt a vijs suis cōuertaꝫ. et nō fuerit q̄uersus a malitia sua. ipse i iniq̄tate sua moriaꝫ. porro tu aiaz tuā liberasti. sanguinē āt ei⁹ de manu tua nō req̄ram. ¶ De immunitate eccl'arū ⁊ rerū ad eas ptinētiū. c. r.

Uppellectilia sacerdotū. ⁊ etiā alioꝝ. aut carnes aut horrea vl' arche (nisi ad tenendū libros vl' pānos aut vestes eccl'e) mīme in ecclesijs admitti debēt. nisi p̄pter hostiles incursus aut incēdia repētina. vel p̄pter alias necessitates vrgētes. quib⁹ cessantib⁹. res in loco pristino ponēde st̄. Jtē nō sunt bñdi in ecclesijs matricularijs. ita q̄ possent iure hereditario offitiū hmōi postulare Jtē nullus in cimiterio debet edificare. nec domos dirutas iterum reformare est pmittendū. Jtē laborare debēt sacerdotes p̄ viribus ne in cimiterijs vel ecclesijs choree ducāt. q⁹ sicut dicit btūs Augustinus. Meli⁹ est in dieb⁹ dnicis arare ⁊ fodere q̄ choreas ducere ¶ Jllud aūt tanq̄ venenū symoniace p̄auitatis est oīno cauendū ne illi quib⁹ ecclesie conferūt. eas cū noui census impositiōe. aut veteris augmētatiōe. vel q̄libet diminutiōe iuris capellanie suscipiat sed in p̄stina libertate dimittat. Sacerdotes quoq⁹ oēs ecclesie sue reddit⁹ in missalib⁹ suis scribere debēt. Jtē nullus res ecclesie sibi cōmisse mobiles vel immobiles alienare debet. sed si st̄ aliq̄ aliena taxinquātū fieri poterit debet reuocare. Nullus etiaz renūtiare debet ecclesie sue nisi in manu epi. Jtē curare debēt ecclesiarū rectores. ne modū nouū repetēdi decimas: pmitias: oblatōes: pcuratōes vel alia ecclesie iura inueniāt. vel laicis imponant absq⁹ licētia epi vel mādato. sed modus in prochia p̄batus et vsitatus de singulis

obseruandus est. Itē singuli sacerdotes sigillū habere debēt cum quo sigillēt. vt de citationib⁹ et āmonitionib⁹ et alijs per eos factis nequeāt dubitari. ¶ De obseruatione ieiuniorū Capl'm. xi.

Sacerdotes populū inducere debēt. vt oēs etatē hītes legitima obseruēt ieiunia p̄ suis viribꝫ ab ecclesia instituta. Sicut est ieiunū q̄dragesime et quatuor tpm. et vigilia natalis dñi. sancti Johīs baptiste. sancti Laurēcij. Assumptōis btē marie. Omniū sanctorū apl'orū. maxime illorū qui his versib⁹ continent. Petrus et andreas iacobus cū symone iudas. Ut ieiunem⁹ nos āmonet atq; matheus. Ab hoc ieiunio excipit vigilia beati iohānis euāgeliste. q̄ infra natale dñi est. et Philippi et Jacobi. q̄ infra solēnitatē paschalē accidit. Est etiā p̄medabile et salubre in aduentu dñi ieiunare illis hominib⁹. quib⁹ dñs dedit facultatē et voluntatē. Sctōrū quoq; vigilie (quorū festiuitates in secundā feriā accidūt) nō sunt in die dnica. sed in p̄cedēti sabtō ieiunāde. Monere debēt etiā sacerdotes prochianos suos. non tñ cōpellere. vt laudabilē consuetudinē quarundā diocesum imitātes. in q̄rta feria et in sabtō (nisi in necessitate vrgēti. vl' in solēnitatib⁹ p̄cipuis) ab esu carniū abstineāt. et etiā in aduentu. Illi quoq; qui nec voto nec regulari abstinētia stꝫ astricti. in sexta feria (si in ea natalis dñi euenerit) carnib⁹ vesci p̄nt. Si q̄s aūt dnica prima q̄dragesime. carnes: oua: vel lacticinia cōmedere p̄sumpserit (qđ quidā sortilegi in anie sue periculū magnū facere referunt) durius corrigantur.

¶ De festiuitatibus Capitulum. xij.

Solennitates obseruāde stꝫ iste videlicet. Natalis dñi cum tota hebdomada. Circūcisionis. Epiphanie dñi. Et etiā festiuitas Annūciatōis btē marie. Et festū inuētionis et exaltatōis sctē crucis. Et sanctū pascha cū tribus sequētib⁹ diebꝫ. Ascēsio dñi. Dies pēthecostes cū tribus diebꝫ sequētibꝫ. Festū sancti Johānis baptiste. Et oīm apostolorū. Sancti laurēcij. Sācti michaelis. Omniū sctōrū. Sācti martini. Festū patroni ecclesie. et dedicatōis ipsi⁹. et oēs dies dnici. ¶ De aduētu aūt dñi sciendū. q̄ semper p̄ma eius dnica est illa. que prima est festo sancti andree apl'i siue ante siue post. siue in ipso eius dē apl'i festo si dnica fuerit. vñ⁹. Andree festo vicinior ordine quouis. Aduentū domini prima colit feria. Si cadit in lucem domini celebratur ibidem.

¶ De Bisexto Capitulum. xij.

Siendū est q̄ in anno bisextili computant⁹ sup. vi. kalendas marcij. vbi est littera s duo dies. et in vltimo celebrat festū

9

sancti Mathie apostoli.vñ⁹.Bisextum sexte martis tenuere kalende.Posteriori die celebrantur festa mathie.

¶ De die pasche Capitulum.xiiij.

Ꝺ die pasce sciendū est.q⁹ semp celebratur in dnica tertia lunatōis ipsi⁹.que ꝑmo occurrit none post nonas marcij.vñ⁹

Post martis nonas luna ꝑmordia queras.Ejus lux terna. dnī ꝑbet tibi pascha.Prebet inquā siue sit annus bisextilis siue nō Tertia vero lux dni.ōr hic tertia dies dnica ꝑdicte lunatōis. q̄ scz occurrit de nouo post ꝑdictas marcij nonas.¶Si aūt vis scire an pñs annus sit bisextilis vel non.diuide annos ab incarnatiōe dnī p quaternarios.quib⁹ diuisis si nihil remanet indiuisum.noueris annū pñtem esse bisextilē.Alioq̄n totus est annus post bisextuz q̄t anni remanēt.siue sit vnus siue plures.vñ⁹.Si p bis binos dnī diuiseris annos.Qui fuerint supra bisexti sint tibi summa.Quem nihil inuēto plus nec minus esse memēto.Et nota q⁹ de mille ducentis seraginta annis diuisis p quatuor.nihil remanet diuidendum Unde anni qui er tunc sunt vsq̄ ad annū pñtem solūmodo diuidātur.et clarescet vtrū presens annus sit bisextilis.

¶ De Jeiunijs quatuor temporū Capl'm.xv.

Ꝺ ieiunijs quatuor tpm tenendū est. q⁹ cānonice celebrātur in quarta feria. que occurrit ꝓxime post exaltationē sancte crucis.post festū sancte Lutie.post dies cinerū.z post diem pēthecostes.vñ⁹.Post crux lutia cineres carismata dya. Ut det vota pia quarta sequēs feria. Ex his ꝓpendit q⁹ si duo festa mēorata scz sancte crucis.et sancte lutie.feria quarta euenerint.non in ipsa. sed in sequenti feria quarta sunt ieiunia celebranda.

¶ De sententia excōicationis Capl'm.xvi.

Bsq̄ litteris nō dñt credere sacerdotes sup excōicationib⁹ ferēdis.vel absolutionib⁹ fatiendis.Snias vero ab epo vel eius offitiali.vel a iudicib⁹ a sede apl'ica transmissas audaceter ferre debēt.z latas districte seruare.non ꝑcentes timore alicui vl' amore.cū cōpassione tñ eas denuntiēt.nō tanq̄ malitiosi z emuli.sed vt pies.Illi aūt qui excōicatōis sniam ferūt. diligēter attēdāt illud qō dicit Innocen.iij.in concilio gnali.Sacro approbāte concilio ꝓhibem⁹.ne q̄s in aliquē excōicatōis sniam (nisi cōpetēti āmonitiōe ꝓmissa et ꝓsonis ydoneis pñtib⁹.p quas si necesse fuerit.possit ꝓbari monitio) ꝓmulgare ꝓsumat.qō si cōtra ꝓsumpserit.etiā si iusta fuerit excōicatōis causa.ingressum eccl'e p mensem vnū nouerit sibi interdictū.De hoc etiā ōr Innocen.iij.Quisquis excōicat.

scriptis ꝓferat.et causam exꝑsse conscribat.ꝓpter quã excõicatio ferat. Exm̃ vero hui⁹ scripture teneãt excõicator tradere infra mẽses excõicato.si fuerit req̃situs. sup qua requisitiõe fieri volum⁹ instrumẽta vel ẽas testimoniales cõfici.sigillo autẽtico sigillatas. Si q̃s aũt iudicũ hui⁹ institutõis temerarius violator exist̃at.p mensem vnum ab ingressu eccl'e ac diuinis offitijs nouerit se suspẽsum. Et hec eadẽ in suspẽsionis ac interdicti sentẽtijs volum⁹ obseruari. Caueãt aũt ecclesiarũ ꝓlati et iudices vniuersi.ne ꝓdictã suspensionis sn̄iam incurrãt.qm̃ si ꝓtigerit eos sic suspẽsos diuina offitia sic exequi.vt ꝑpus irregularitatẽ non effugiẽt.sup qua cũ eis nisi p summũ pontificẽ non poterit dispẽsari. Ut aũt penã predictã prochiales sacerdotes possint euadere.et ne ꝓpter suspensionẽ et irregularitates sup tus mẽoratas.q̃s incaute excõicando possent incurrere diuine laudis organa suspẽdant. Cauere debent sollicite ne aliquã sn̄iam ꝓferãt.gn̄alem vel spetialẽ.nisi cũ magna deliberatiõe.et in casu in quo liceat fm formã debitã. Demũ vniuersos et singulos ꝓspiteros in dño depcamur.quatenꝰ elemosynas et iura pauperũ et leprosorũ.viduarũ.et orphanorũ.et aliarũ miserabiliũ ꝑsonarꝫ.conent̃ pietatis intuitu in prochijs suis ꝑ viros ꝓmouere. Exẽplo beati Siluestri pape.de quo in vita sua legit̃ in hec verba. Nullus inops vidua.nullus orphanus indigẽs in tota vrbe romana poterat inueniri.cuⁱ⁹ nomẽ in sua matricula non haberet conscriptũ. Sacerdotes aũt et clerici curã animarũ hñtes.tãto debẽt oia supdicta seruare districti⁹. quãto ex omissione alicuius non solũ dei offensam. sed etiam ꝓpter hoc penam grauem infligendam a suis ꝓlatis possint non immerito formidare.

¶ Explicit Manuale parochialiũ. Anno. M cccc xcviii.

Equit̃ de alloquutõe sacerdotꝭ ⁊ muti i inductõe ad ꝓfitẽdũ

Debet eñ sacerdos ꝓponere ei de dilectõe dei ꝓis.quõ misit filiũ suũ vnigenitũ ꝓpter pctõres in mũm. et de caritate xp̃i. Aliter ꝑ pctõribꝰ redimẽdis mortuꝰ est.spinis coronatꝰ.lãcea perforatꝰ manibꝰ et pedibꝰ clauis affixus. Et cuꝫ in omnibꝰ diues esset ꝑ nobis paupꝫ factꝰ est.vt nos inde ditaremur. Confiteat̃ vt mors christi sibi prosit. Item christus non venit propter iustos sed ꝓpter peccatores. Item deus inquit. Nolo mortem peccatoris sed vt magis conuertat̃ et viuat. Item si confiteat̃ gaudiũ facit angelus dei

Item confortet eum negatio petri.persecutio pauli.peccatū marie magdalene.cōfessio latronis.adulteriū dauid. Qui tñ omēs (q̄uis grauiter peccauerint) veniā per pniam obtinuerūt. Facta ꝯfessione sacerdos debet inducere penitentē ad tria. Primo vt firmiter ꝓpo nat absq; iuramēto vel voto.vt de cetero abstineat a pctō mortali. et ab his q̄ cōfessus est.et p̄cipue de luxuria. Scōo vt oēm rancorē dimittat si habeat aliquē. Tertio vt si habet aliq̄d de alieno.vel iniuriā fecit alicui.q̄citius poterit ꝓ posse suo satisfaciat.ꝛ si aliquid facere noluerit.nō debet ei iniūgere pniam.sed potiꝰ innotescere vt nō cōicet.et q̄ si sic moreret.dānaret. Consiliū tñ p̄t ei dare vt non cesset a bonis operib⁹.vt dñs det ei cor melius penitēs. Si vo ista tria velit facere.debet attēdere vtrū sit in excōicatione vel non. Si sit in excōicatiōe.et ad eum nō ptinet.ad eum mittat ad quē ptinet Si vero possit absoluere.absoluat cū disciplina ꝛ psalmo Miserere. Si vero in minori excōicatione.solo vbo absoluat.et dicat. Misereat tui deus. Quib⁹ factis debet ei pniam iniūgere quaz possit portare. Si vero eum inueniat in aliquo pctō q̄ pertineat ad epm mittat illuc. Et si in aliq̄ casu papali inuenerit eū.mittat ad papā.

¶ Casus reseruandi Episcopo sunt isti.

Incendiarij.Fractio voti.Iniectiones manuū in parētes.Homicidia.Mulieres necātes pueros vel abortum procurantes.Stupriū monialiū.Incestus de parētela vel cōsanguinea vel affine.Periu rij pctm̄.Pctm̄ ꝓtra naturā.Sacrilegiū.Sortilegiū.Cū brutis.

¶ Isti sunt casus Papales.

Omnis deuote debet veniam rogitare
A papa.feriens clerum:falsarius:vrens
Ecclesiam:symon:audens celebrare ligatus

¶ Finit Manuale curatorum.
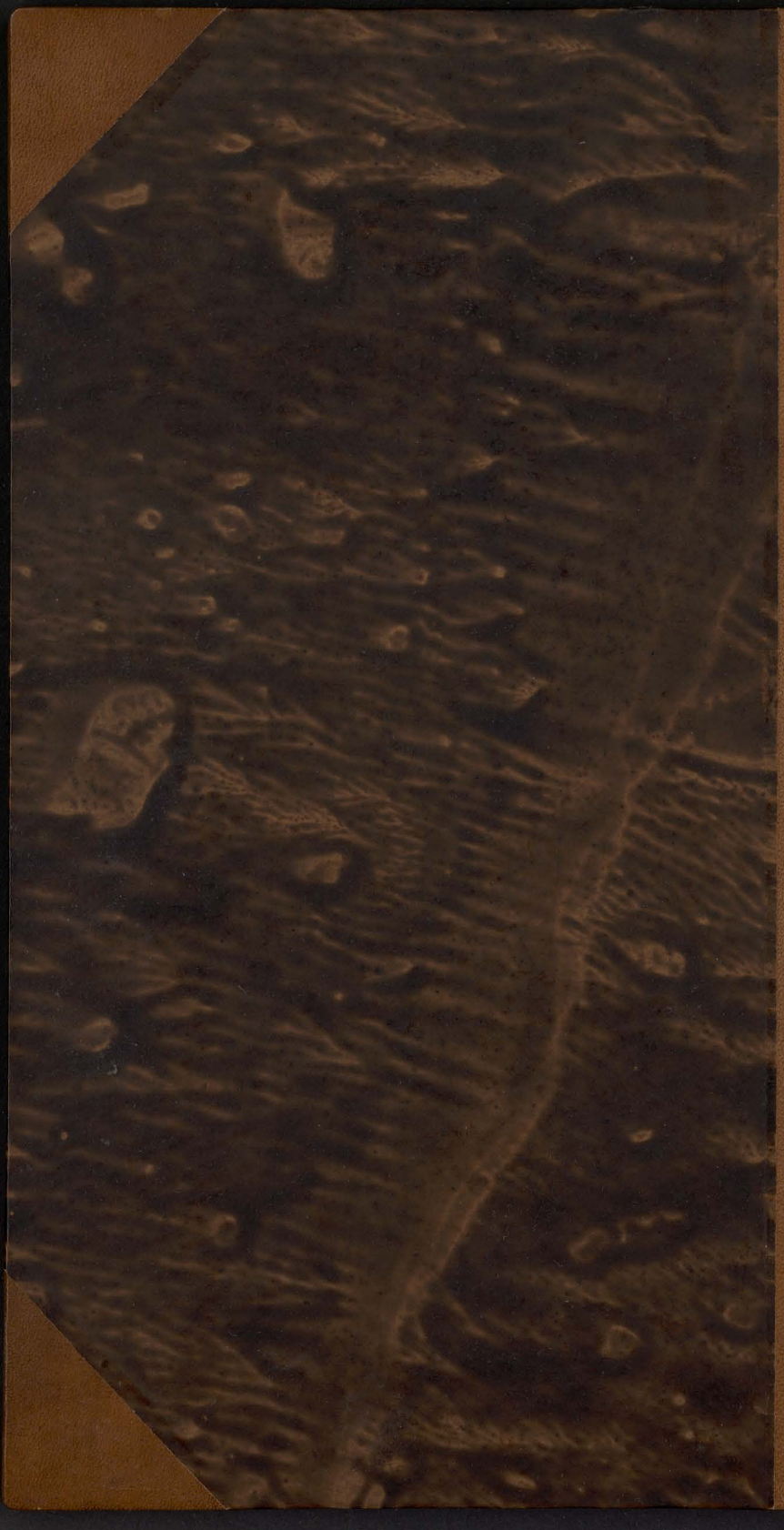
Biblioteka Jagiellońska
stdr0035086
Biblioteka Jagiellońska
Oddział Konserwacji
1992 r.